AZ OROSZORSZÁGI FÖDERÁCIÓ INFORMÁCIÓS BIZTONSÁGI DOKTRÍNÁJA I.[1]

A 21. század minden bizonnyal az információs hadviselés századaként vonul majd be a hadtörténelembe. Új, technikailag immár kivitelezhető módon vetődik fel a korszerű háborúban szemben álló felek információs rendszerei elleni támadás lehetősége, amely új veszélyforrásként képes megbénítani mind a védelmi, mind az ezeket támogató gazdasági rendszereket. Ebből a szempontból egyáltalán nem lehet közömbös számunkra, hogy a világ vezető országai miként kezelik ezt a jelen, de talán még inkább a jövő biztonságpolitikai gondolkodása szempontjából rendkívül izgalmas és fontos területet. Úgy vélem, hogy e területnek a megismerése, elemzése, illetve „kezelésének" magyar szemüvegen keresztül történő újragondolása mindenképpen befolyással lehet a biztonság e sajátos területével kapcsolatos gondolkodásra.

A kérdés fontossága és újszerűsége volt az, ami arra ösztönzött, hogy gondolatébresztőként közreadjam azt a dokumentumot, amely szervesen illeszkedik az utóbbi időben Oroszországban megjelent, immár közismert biztonságpolitikai alapdokumentumok – az *Oroszországi Föderáció nemzetbiztonsági koncepciója* és az *Oroszországi Föderáció katonai doktrínája* – sorába.

2000. szeptember 9-én Vlagyimir Putyin elnök jóváhagyta az *Oroszországi Föderáció információs biztonsági doktrínáját.* Ez az Oroszország történetében egyedülálló dokumentum a FAPSZI[2] (Kormányhíradás) munkaműhelyeiben készült, és megjárta a kérdéskörben alapvetően érintett kormányzati és biztonsági struktúrákat, valamint az elnöki adminisztráció, a Biztonsági Tanács fórumait, és végül az elnöki aláírással emelkedett jogerőre. A dokumentum megjelenése nem váltott ki osztatlan örömet Oroszországban sem a szélesebb értelemben vett közvélemény körében, sem a szűkebb értelemben vett szakmai berkekben. Napjainkban, amikor Oroszország és a Nyugat közötti kapcsolatokat meglehetősen hűvössé változtató koszovói konfliktust követően Moszkva ismét esélyt kapott arra, hogy egyre szélesebb

[1] A tanulmány megjelent: Tömösváry 2001.

[2] FAPSZI: Fegyeralnoje Agentsztvo Pravityelsztvennoj Szvjazi. A magyar terminológiában „Kormányhíradás" néven ismert, korábban az egykori KGB 8. Főcsoportfőnökségének állományába, 1991 óta pedig közvetlen elnöki alárendeltségbe tartozó, önálló, országos hatáskörű biztonsági szolgálat.

DOI: https://doi.org/10.36250/01291/13

körben kapcsolódhasson be a nemzetközi gazdasági és pénzügyi együttműködésbe, egyesek úgy vélik: mindez egyenesen törvényszerűvé teszi, hogy az információk „kezelése" egyre szabadabb legyen. Ezt a csalóka érzetet látszik erősíteni az oroszországi információs és telekommunikációs rendszerek kiépítésével, tevékenységük szabályozásával kapcsolatosan meglévő igencsak „hézagos" jogszabályi háttér is.

A biztonság különböző területein dolgozó szakemberek azonban hamar felismerték, hogy az „információk és az információhordozók szabad áramlása" milyen reális veszélyeket rejt magában, és elérték a téma Biztonsági Tanács ülése elé kerülését, majd a doktrína kidolgozását és elfogadását. A probléma fontosságát jelzi egyébként az a tény is, hogy az információs biztonság kérdései helyet kaptak az Oroszországi Föderáció nemzetbiztonsági koncepciójában (II. fejezet: *Oroszország nemzeti érdekei,* 5. pont; III. fejezet: *Az Oroszország nemzetbiztonságát fenyegető veszélyek,* 5. pont; IV. fejezet: *Az Oroszországi Föderáció nemzetbiztonságának szavatolása,* 8. pont), valamint az Oroszországi Föderáció új katonai doktrínájában is (a katonai biztonságot alapvetően fenyegető külső és belső tényezők között egyaránt említést tesz róla).[3]

A doktrína ezekről a veszélyforrásokról, Oroszország információs biztonsága általános állapotáról ad a valósághoz meglehetősen közeli képet, illetve vázolja az információs biztonság erősítése érdekében szükségessé váló tennivalókat. Az alábbiakban közreadjuk az Oroszországi Föderáció információs biztonsági doktrínájának magyar nyelvű fordítását.

Az Oroszországi Föderáció információs biztonsági doktrínája az Oroszországi Föderáció információs biztonsága biztosításának céljaira, feladataira, elveire és alapvető irányaira vonatkozó hivatalos nézetek összessége. Jelen doktrína alapul szolgál:

- az Oroszországi Föderáció információs biztonsága biztosításának területével kapcsolatos állami politika formálásához;
- az Oroszországi Föderáció információs biztonsága jogi, módszertani, tudományos-technikai és szervezeti biztosításának korszerűsítésével kapcsolatos javaslatok előkészítéséhez;
- az Oroszországi Föderáció információs biztonsága biztosításával kapcsolatos célprogramok kidolgozásához.

Jelen doktrína az Oroszországi Föderáció nemzetbiztonsági koncepcióját fejleszti tovább az információs szféra területén.

[3] *Oroszország nemzeti biztonsági koncepciója és katonai doktrínája* 2000: 4, 6, 14, 20–21.

AZ OROSZORSZÁGI FÖDERÁCIÓ NEMZETI ÉRDEKEI AZ INFORMÁCIÓS SZFÉRÁBAN ÉS EZEK BIZTOSÍTÁSA

A társadalom fejlődésének jelenlegi szakaszát az információ, az információs infrastruktúra, az információ gyűjtését, formálását, terjesztését és felhasználását megvalósító szubjektumok, valamint az e folyamat során keletkező társadalmi viszonyokat szabályozó rendszerek összességét magába foglaló információs szféra egyre növekvő szerepe jellemzi. Az információs szféra – a társadalom életének rendszerképző tényezőjeként – aktívan befolyásolja az Oroszországi Föderáció biztonsága politikai, gazdasági, védelmi és más összetevőinek állapotát. Az Oroszországi Föderáció nemzetbiztonsága lényeges módon függ az információs biztonság biztosításától, és a műszaki fejlődés folyamán ez a függés csak fokozódik.

Az Oroszországi Föderáció információs biztonsága alatt az egyén, a társadalom és az állam kiegyensúlyozott érdekeinek összessége által *az információs szférában meghatározott nemzeti érdekei védettségi állapotát értjük. Az egyén érdekei az információs szférában* az információhoz való hozzáféréshez, az információ fizikai, szellemi és intellektuális fejlődést szolgáló, törvény által nem tiltott tevékenység felhasználásához kapcsolódó, alkotmányban rögzített emberi és állampolgári jogok realizálásában, valamint az információ egyéni biztonságot biztosító védelmében öltenek testet. *A társadalom érdekei az információs szférában* az egyén érdekei e szférában történő biztosításában, a demokrácia erősítésében, a jogállam létrehozásában, a társadalmi közmegegyezés megteremtésében és fenntartásában, Oroszország szellemi megújításában valósulnak meg. *Az állam érdekei az információs szférában* az orosz információs infrastruktúra harmonikus fejlődését, az alkotmányos emberi és állampolgári szabadságjogoknak az információ megszerzése, az alkotmányos rend szilárdsága, Oroszország szuverenitása és területi egysége, politikai, gazdasági és társadalmi stabilitása, a törvényesség és a jogrend feltétel nélküli biztosításának az egyenjogú és kölcsönösen előnyös nemzetközi együttműködés fejlesztése érdekében történő realizálását garantáló feltételek megteremtésében öltenek testet.

Az Oroszországi Föderáció információs szférában megjelenő nemzeti érdekei alapján formálódnak az állam – információs biztonság biztosítása érdekében folytatott – bel- és külpolitikájának stratégiai és napi feladatai. Az Oroszországi Föderáció információs szférában jelentkező nemzeti érdekeinek *négy alapvető összetevője* különböztethető meg:

Az Oroszországi Föderáció információs szférában megjelenő nemzeti érdekeinek *első összetevője* az emberi és állampolgári alkotmányos és szabadságjogoknak az információ megszerzése és felhasználása területén történő betartását, Oroszország szellemi megújulását, a társadalom erkölcsi értékeinek, a hazafiság és a humanizmus

hagyományainak, az ország kulturális és tudományos potenciáljának megőrzését és erősítését foglalja magába. Ennek elérése érdekében:

- fokozni kell az információs infrastruktúra felhasználásának hatékonyságát a társadalmi fejlődés, az orosz társadalom konszolidálása, az Oroszországi Föderáció soknemzetiségű népének szellemi újjászületése érdekében;
- korszerűsíteni kell az Oroszországi Föderáció tudományos-technikai és szellemi potenciáljának alapját képező információs források kialakításának, megőrzésének és racionális felhasználásának rendszerét;
- biztosítani kell az információ szabad keresésének, megszerzésének, átadásának, létrehozásának és bármilyen törvényes eszközzel történő terjesztésének alkotmányos emberi és állampolgári szabadságjogát, a valós információ megszerzését a környezet állapotáról;
- biztosítani kell a személyi és családi titokhoz, a levelezés, a telefonbeszélgetések, a postai, távirati és más közlemények titkának megőrzéséhez való emberi és állampolgári alkotmányos és szabadságjogokat a becsület és a jó hírnév védelme érdekében;
- erősíteni kell az intellektuális tulajdon védelme területén meglévő viszonyokat szabályozó jogi mechanizmusokat, meg kell teremteni a bizalmas információhoz való hozzáférés föderációs törvényekben meghatározott korlátozása betartásának feltételeit;
- garantálni kell a tömegtájékoztatás szabadságát és a cenzúra betiltását;
- nem szabad megengedni az olyan propagandát és agitációt, amely elősegíti a társadalmi, faji, nemzeti vagy vallási gyűlölet és ellenségeskedés keltését;
- biztosítani kell az egyén személyes életéről szóló információk beleegyezése nélkül történő gyűjtésére, tárolására, felhasználására és terjesztésére vonatkozó tilalmat, illetve ugyanezt minden olyan információra, amelyhez a hozzáférést a föderációs törvények korlátozzák.

Az Oroszországi Föderáció információs szférában megjelenő nemzeti érdekeinek *második összetevője* az Oroszországi Föderáció állami politikájáról, az orosz és a nemzetközi élet társadalmilag jelentős eseményeivel kapcsolatos hivatalos álláspontjáról szóló, valósághű információk orosz és nemzetközi közvéleményhez történő eljuttatásával, az állampolgárok nyílt állami információs bázisokhoz való hozzáférésének biztosításával kapcsolatos állami szintű politika információs biztosítását foglalja magába. Ennek elérése érdekében:

- meg kell erősíteni a tömegtájékoztatás állami eszközeit, bővíteni szükséges a valós információk orosz és külföldi állampolgárokhoz időben történő eljuttatásával kapcsolatos lehetőségeket;

- intenzívebbé kell tenni a nyílt állami információs bázisok kialakítását és fokozni szükséges gazdasági felhasználásuk hatékonyságát.

Az Oroszországi Föderáció információs szférában megjelenő nemzeti érdekeinek *harmadik összetevője* a hazai információs ipar – s benne az informatikai, telekommunikációs és híradó eszközöket gyártó ipar – korszerű információs technológiáinak fejlesztését, a belső piaci szükségletek ilyen termékekkel történő kielégítésének, illetve e termékek világpiacra történő kijuttatásának, valamint a hazai információs bázisok feltöltésének, megőrzésének és hatékony felhasználásának biztosítását foglalja magába. A mai viszonyok között csakis ezen az alapon lehet megoldani a tudományos technológiák létrehozásának, az ipar technológiai átalakításának, a hazai tudomány és technika vívmányai megsokszorozásának problémáját. Oroszországnak el kell foglalnia az őt megillető helyet a mikroelektronikai és számítógépes ipar világviszonylatban vezető országai között. Ennek elérése érdekében:

- fejleszteni és korszerűsíteni szükséges az Oroszországi Föderáció egységes információs térségének infrastruktúráját;
- fejleszteni kell a hazai információs szolgáltatóipart, és fokozni az állami információs bázisok felhasználásának hatékonyságát;
- fejleszteni kell a versenyképes informatikai, telekommunikációs és híradó eszközök oroszországi gyártását, szélesíteni kell Oroszország részvételét ezen eszközök és rendszerek gyártásának nemzetközi kooperációjában;
- biztosítani kell az informatika, a telekommunikáció és a híradás szférájában végzett hazai alap- és alkalmazott kutatások állami támogatását.

Az Oroszországi Föderáció információs szférában megjelenő nemzeti érdekeinek *negyedik összetevője* az információs bázis engedély nélküli hozzáféréstől való védelmét, az Oroszországi Föderáció területén már létező vagy létrehozandó információs és telekommunikációs rendszerek védelmét foglalja magába. Ennek elérése érdekében:

- fokozni kell az információs rendszerek biztonságát – beleértve a hírhálózatnak, különösen a föderációs szintű államhatalmi szerveknek, az Oroszországi Föderáció szubjektumai államhatalmi szerveinek, a pénzügyi és banki szférának, a gazdálkodási szférának az információs és híradó rendszereit, valamint a fegyverzeti és haditechnikai eszközök informatikai rendszereit és eszközeit, a csapatvezetési és fegyverzetirányítási rendszereket, illetve a környezetre ártalmas és gazdasági szempontból fontos termelés informatikai rendszereit;
- intenzívebbé kell tenni az információvédelem hazai gyártású hardverei és szoftverei gyártásával és hatékonyságuk ellenőrzésével kapcsolatos módszerek fejlesztését;

- biztosítani kell az államtitkot képező információk védelmét;
- szélesíteni kell az Oroszországi Föderáció nemzetközi együttműködését az információs bázisok fejlesztése és biztonságos felhasználása, illetve az információs szférában való szembenállás kialakulásának veszélyével szembeni fellépés területén.

AZ OROSZORSZÁGI FÖDERÁCIÓ INFORMÁCIÓS BIZTONSÁGÁT VESZÉLYEZTETŐ FENYEGETÉSEK FAJTÁI

Az Oroszországi Föderáció információs biztonságát veszélyeztető fenyegetések irányultságukat tekintve az alábbiak lehetnek:

- az emberi és állampolgári alkotmányos és szabadságjogokat a szellemi élet és az információs tevékenység területén, illetve az egyéni, csoport- és társadalmi tudatot, Oroszország szellemi újjászületését veszélyeztető fenyegetések;
- az Oroszországi Föderáció állami politikájának információs biztosítását veszélyeztető fenyegetések;
- a hazai információs iparra – beleértve az informatikai, telekommunikációs és híradó eszközök iparát is –, illetve a belső piaci szükségletek ezen ipar termékeivel történő kielégítésére és e termékek világpiacra történő kijuttatására, valamint a hazai információs bázisok feltöltésének, megőrzésének és hatékony felhasználásának biztosítására veszélyt jelentő fenyegetések;
- az Oroszországi Föderáció területén már létező vagy létrehozandó információs és telekommunikációs eszközök és rendszerek biztonságát veszélyeztető fenyegetések.

Az emberi és állampolgári alkotmányos és szabadságjogokat a szellemi élet és az információs tevékenység területén, valamint az egyéni, a csoport- és társadalmi tudatot és Oroszország szellemi újjászületését veszélyeztető fenyegetések az alábbiak lehetnek:

- a föderációs államhatalmi szervek, az Oroszországi Föderáció szubjektumainak államhatalmi szervei által elfogadott olyan normatív szabályzók, amelyek sértik az állampolgári alkotmányos és szabadságjogokat a szellemi élet és az információs tevékenység területén;
- monopólium megteremtése az információ létrehozására, megszerzésére és az Oroszországi Föderációban történő terjesztésére, többek között a telekommunikációs rendszerek felhasználásával;

- az állampolgárok személyes, családi titokhoz, levéltitokhoz, a telefonbeszélgetések és más információik titkosságához való alkotmányos jogának realizálása ellen ható tevékenység – többek között a bűnözői struktúrák részéről;
- a társadalmilag szükséges információhoz való hozzáférés irracionális és túlzott mértékű korlátozása;
- az egyéni, csoport- és társadalmi tudatot befolyásoló speciális eszközök jogellenes alkalmazása;
- az információs szféra viszonyait szabályozó föderációs törvények követelményeinek figyelmen kívül hagyása a föderációs államhatalmi szervek, az Oroszországi Föderáció szubjektumainak államhatalmi szervei, a helyi önkormányzati szervek, szervezetek és az állampolgárok részéről;
- a föderációs államhatalmi szervek, az Oroszországi Föderáció szubjektumainak államhatalmi szervei, a helyi önkormányzati szervek nyílt információs bázisaihoz, a nyílt levéltári anyagokhoz, illetve más nyílt, társadalmilag jelentős információhoz való állampolgári hozzáférés jogtalan korlátozása;
- a kulturális értékek felhalmozási és megőrzési rendszerének dezorganizálása és rombolása, beleértve a levéltárakat is;
- az emberi és állampolgári alkotmányos és szabadságjogok megsértése a tömegtájékoztatás területén;
- az orosz hírügynökségek, tömegtájékoztató eszközök kiszorítása a belső információs piacról és az orosz társadalmi élet szellemi, gazdasági és politikai szférái külföldi információs struktúráktól való függésének erősödése;
- a szellemi értékek devalvációja, az erőszak kultuszára, az orosz társadalomban kialakult értékeknek ellentmondó szellemi és erkölcsi értékekre épülő tömegkultúra példáinak propagandája;
- Oroszország lakossága szellemi, erkölcsi és alkotó potenciáljának csökkenése, amely lényegesen bonyolultabbá teszi a munkaerő-tartalékok felkészítését a legkorszerűbb, köztük az információs technológiák alkalmazására és felhasználására;
- az információval történő manipulálás (dezinformáció, az információ torzítása vagy eltitkolása).

Az Oroszországi Föderáció állami politikájának információs biztosítását veszélyeztető fenyegetések az alábbiak lehetnek:

- Oroszország információs piacának vagy egyes szektorainak hazai és külföldi információs struktúrák által történő monopolizálása;
- az állami tömegtájékoztató eszközök orosz és külföldi hallgatóságot tájékoztató tevékenységének blokkolása;

- az Oroszországi Föderáció állami politikája információs biztonságának alacsony hatékonysága – a magasan kvalifikált káderek, az állami információs politika kialakítása és realizálása rendszerének hiánya következtében.

A hazai információs iparra – beleértve az informatikai, telekommunikációs és híradó eszközök iparát is –, *illetve a belső piaci szükségletek ezen ipar termékeivel történő kielégítésére és e termékek világpiacra történő kijuttatására, valamint a hazai információs bázisok feltöltésének, megóvásának és hatékony felhasználásának biztosítására veszélyt jelentő fenyegetések az alábbiak lehetnek:*

- az Oroszországi Föderáció legújabb információs technológiákhoz való hozzáférésének, az orosz termelőknek az információs szolgáltatások, az informatikai, telekommunikációs és híradó eszközök iparában kialakult világméretű munkamegosztásba történő kölcsönösen előnyös és egyenjogú bekapcsolódásának megakadályozása, valamint az Oroszország technológiai függőségének erősítését szolgáló feltételek megteremtése a korszerű információs technológiák területén;
- import informatikai, telekommunikációs és híradó eszközök államhatalmi szervek által történő vásárlása – olyan megfelelő hazai termékek megléte esetén, amelyek jellemzőiket tekintve nem rosszabbak a külföldi típusoknál;
- az informatikai, telekommunikációs és híradó eszközök orosz gyártóinak kiszorítása a hazai piacokról;
- az intellektuális tulajdon szakemberei és jogalanyai külföldre áramlásának növekedése.

Az Oroszországi Föderáció területén már létező, illetve létrehozandó információs és telekommunikációs eszközök és *rendszerek biztonságát veszélyeztető fenyegetések az alábbiak lehetnek:*

- az információ jogellenes gyűjtése és felhasználása;
- az információfeldolgozás technológiájának megsértése;
- nem az adott termékre vonatkozó dokumentációkban meghatározott funkciókat realizáló komponensek beépítése a hardverekbe és a szoftverekbe;
- az információs és telekommunikációs rendszerek (köztük az információvédelmi rendszerek) normális működését romboló programok kidolgozása és terjesztése;
- az információs, telekommunikációs és híradó eszközök megsérülése, megsemmisítése, rádióelektronikai bénítása vagy rombolása;
- az információfeldolgozás és -továbbítás automatizált rendszereinek védelmét biztosító jelkulcsrendszerekre történő ráhatás;

- az információ kriptográfiai védelmét biztosító kulcsok és eszközök kompromittálása;
- az információ technikai csatornákon keresztül történő kiszivárgása;
- elektronikai berendezések közbeiktatása a híradó csatornákon keresztül történő információfeldolgozás, -tárolás és -továbbítás technikai eszközeibe, valamint az államhatalmi szervek, vállalatok, intézmények és szervezetek helyiségeibe (a tulajdonformától függetlenül) – az információ „elfogása" céljából;
- a gépi és más információhordozók megsérülése, megsemmisítése, rombolása vagy eltulajdonítása;
- az információ adatátviteli hálókban és híradó vonalakon történő elfogása, ezen információk kódjának megfejtése és hamis információk továbbítása;
- nem regisztrált hazai és külföldi információs technológiák, információvédelmi eszközök, informatikai, telekommunikációs és híradó eszközök felhasználása az orosz információs infrastruktúra kialakítása és fejlesztése során;
- az adatbankokban és adatbázisokban található információkhoz való engedély nélküli hozzáférés;
- az információ terjesztésére vonatkozó törvényi korlátozások megsértése.

AZ OROSZORSZÁGI FÖDERÁCIÓ INFORMÁCIÓS BIZTONSÁGÁT VESZÉLYEZTETŐ FENYEGETÉSEK FORRÁSAI

Az Oroszországi Föderáció információs biztonságát veszélyeztető *fenyegetések forrásai belsők* és *külsők* lehetnek. A külső forrásokhoz tartoznak:

- az Oroszországi Föderáció érdekei ellen irányuló külföldi politikai, gazdasági, katonai, felderítő és információs struktúrák tevékenysége;
- egy sor ország dominanciára és Oroszország érdekeinek megsértésére irányuló törekvése, illetve a külső és belső információs piacokról történő kiszorítása a világ információs térségében;
- az információs technológiák és források megszerzéséért vívott nemzetközi konkurenciaharc kiéleződése;
- a nemzetközi terrorszervezetek tevékenysége;
- a világ vezető hatalmai technikai fölényének növekedése és lehetőségeik bővülése a versenyképes orosz információs technológiák létrehozásának akadályozása területén;
- a külföldi államok kozmikus, légi, tengeri és földi technikai és más felderítési módszereinek tevékenysége;

- az információs háború egy sor ország által kidolgozott olyan koncepciója, amely célul tűzi ki a világ más országainak információs szféráira történő veszélyes ráhatást, az információs és telekommunikációs rendszerek normális működésének és információs bázisainak rombolását, illetve az ezekhez történő engedély nélküli hozzáférést.

A belső forrásokhoz tartoznak:

- a hazai iparágak kritikus állapota;
- az állami és bűnözői struktúrák összefonódásának, a bűnözői struktúrák bizalmas információkhoz való hozzáférésének, a szervezett bűnözés társadalom életére gyakorolt befolyása erősödésének, az állampolgárok, a társadalom és az állam információs szférában meglévő törvényes érdekei védettségi foka csökkenésének tendenciáival párosuló kedvezőtlen kriminogén helyzet az információs szférában;
- a föderációs államhatalmi szerveknek, az Oroszországi Föderáció szubjektumai államhatalmi szerveinek az egységes állami politika formálása és realizálása érdekében kifejtett elégtelen koordinációs tevékenysége az Oroszországi Föderáció információs biztonságának biztosítása területén;
- az információs szféra viszonyait szabályozó normatív jogi bázis nem kellő mértékű kidolgozottsága, valamint a nem megfelelő jogalkalmazói gyakorlat;
- a polgári társadalom intézményeinek fejletlensége és az orosz információs piac fejlődése feletti nem kielégítő mértékű állami ellenőrzés;
- az Oroszországi Föderáció információs biztonságát szolgáló lépések alulfinanszírozottsága;
- az állam nem megfelelő gazdasági potenciálja;
- az oktatási és nevelési rendszer hatékonyságának csökkenése, a jól képzett szakemberek hiánya az információs biztonság biztosítása területén;
- a föderációs államhatalmi szervek, az Oroszországi Föderáció szubjektumai államhatalmi szerveinek gyenge aktivitása a társadalom saját tevékenységükről történő tájékoztatása, a meghozott döntések magyarázása, a nyílt állami információs bázisok létrehozása és az állampolgárok e bázisokhoz való hozzáférési rendszerének fejlesztése területén;
- Oroszország elmaradása a világ vezető országaitól a föderációs államhatalmi szerveknek, az Oroszországi Föderáció szubjektumai államhatalmi szerveinek, a helyi önkormányzati szerveknek, a pénzügyi-hitel szférának, az iparnak, a mezőgazdaságnak, a közművelődésnek, az egészségügyi és a szolgáltatási szférának az informatizálása területén.

AZ OROSZORSZÁGI FÖDERÁCIÓ INFORMÁCIÓS BIZTONSÁGÁNAK ÁLLAPOTA ÉS BIZTOSÍTÁSÁNAK ALAPVETŐ FELADATAI

Az Oroszországi Föderációban az elmúlt években egész sor intézkedést valósítottak meg az információs biztonság korszerűsítése érdekében. Megkezdődött az információs biztonság jogi bázisának kialakítása. Elfogadták az „államtitokról" szóló föderációs törvényt, az Oroszországi Föderáció Levéltári Állományának és Levéltárainak törvényi alapjait, „ az információról, az informatikáról és az információvédelemről", valamint a „nemzetközi információcserében való részvételről" szóló törvényt és egy sor más törvényt, megkezdődött az e törvények realizálását szolgáló mechanizmusok létrehozása, a társadalmi viszonyokat az információs szférában szabályozó törvénytervezetek előkészítése. Az információs biztonság biztosítását elősegítő intézkedéseket foganatosítottak a föderációs államhatalmi szerveknél, az Oroszországi Föderáció szubjektumai államhatalmi szerveinél, vállalatoknál, intézményeknél és szervezeteknél – tulajdonosi hovatartozástól függetlenül. Az Oroszországi Föderáció információs biztonsága biztosításával kapcsolatos kérdések sikeres megoldását segíti elő az információvédelem állami rendszere, az államtitok védelmi rendszere, az államtitok védelme területén végzett tevékenység licencia- és az információvédelmi eszközeinek minőségtanúsítási rendszere. Ezzel együtt az Oroszországi Föderáció információs biztonsága állapotának elemzése azt mutatja, hogy annak színvonala teljes mértékben megfelel a társadalom és az állam szükségleteinek.

Az ország politikai és társadalmi-gazdasági fejlődésének jelenlegi körülményei kiélezik a társadalom szabad információcsere bővítésében jelentkező szükségletei és az információ terjesztésére érvényes bizonyos szabályozott korlátozások megőrzésének szükségessége közötti ellentmondásokat. A társadalmi kapcsolatok információs szférában meglévő jogi szabályozásának ellentmondásossága és fejletlensége súlyos negatív következményekkel jár. Így e viszonyok normatív jogi szabályozásának elégtelensége a tömegtájékoztatás szabadságának – az alkotmányos rend alapjai, az erkölcs, az állampolgárok egészsége, jogai és törvényes érdekei, az ország védelmi képességei és az állam biztonsága védelmének érdekében történő – alkotmányos korlátozása területén lényegesen megnehezíti az egyén, a társadalom és az állam érdekei között meglévő egyensúly fenntartását az információs szférában. A tömegtájékoztatás területén meglévő viszonyok elégtelen normatív jogi szabályozása megnehezíti a versenyképes orosz hírügynökségek és tömegtájékoztató eszközök létrehozását az Oroszországi Föderáció területén.

Az állampolgárok információhoz való hozzáférési jogának rendezetlensége, az információval történő manipuláció negatív reakciót vált ki a lakosság körében, ami egy sor esetben az országban kialakult társadalompolitikai helyzet destabilizálásához vezet. Az állampolgárok személyes életének sérthetetlenségéhez, személyes és családi titkaihoz, a levelezés titkosságához való, az Oroszországi Föderáció Alkotmányában rögzített jogai mögött nem áll megfelelő jogi, szervezeti és technikai háttér. Nem kielégítő a föderációs államhatalmi szervek, az Oroszországi Föderáció szubjektumai, a helyi önkormányzati szervek által a fizikai személyekről gyűjtött személyi adatok védelme.

Sok a pontatlanság az orosz információs térség formálása, a tömegtájékoztatás rendszerének fejlesztése, a nemzetközi információcsere és az orosz információs térségnek a világ információs térségébe történő integrálódásának megszervezése területén folytatott állami politikában, ami lehetővé teszi az orosz hírügynökségek és tömegtájékoztató eszközök belső információs piacról történő kiszorítását és a nemzetközi információcsere struktúrájának deformálását. Nem kielégítő az orosz hírügynökségek termékei külföldi információs piacra történő kijuttatásának állami támogatása. Romlik az államtitkot képező információk megőrzésének biztosításával kapcsolatos helyzet. A legjobban képzett szakemberek tömeges elvándorlásával súlyos károsodás éri az informatikai, telekommunikációs és híradó eszközök létrehozásának területén tevékenykedő tudományos és termelési kollektívák szakembergárdáját.

A hazai információs technológiák lemaradása arra kényszeríti a föderációs államhatalmi szerveket, az Oroszországi Föderáció szubjektumai államhatalmi szerveit és a helyi önkormányzati szerveket, hogy információs rendszereik kialakítása során az import technikai eszközök vásárlásának és a külföldi cégek bevonásának útját válasszák, aminek révén megnő a feldolgozott információkhoz való engedély nélküli hozzáférés valószínűsége, és erősödik Oroszország külföldi komputer- és telekommunikációs technikát és programokat gyártó cégektől való függése. A külföldi információs technológiáknak az egyén, a társadalom és az állam tevékenységi szféráiba történő intenzív bekapcsolódásával, valamint a nyílt információs és telekommunikációs rendszerek széles körű alkalmazásával, a hazai és a nemzetközi információs rendszerek integrációjával megnőtt az Oroszország információs infrastruktúrája elleni „információs fegyver" alkalmazásának veszélye. Az ilyen veszélyekkel (szembeni) adekvát komplex ellentevékenység nem kielégítően koordinált, és gyenge költségvetési támogatással folyik. Nem kap kellő figyelmet az űrfelderítés és a rádióelektronikai harc eszközeinek fejlesztése sem.

Az Oroszországi Föderáció információs biztonságának biztosítása területén kialakult helyzet *halaszthatatlan döntéseket* követel az olyan kérdésekben, mint:

- az Oroszországi Föderáció információs biztonságának biztosítása területén megvalósuló állami politika alapvető irányainak, valamint az e politika realizálásával összefüggő intézkedéseknek és mechanizmusoknak a kidolgozása;
- az Oroszországi Föderáció információs biztonságát biztosító – az e területen egységes állami politikát realizáló – rendszer kifejlesztése és korszerűsítése, beleértve az Oroszországi Föderáció információs biztonságát veszélyeztető fenyegetések feltárása, értékelése, illetve prognosztizálása formáinak, módszereinek és eszközeinek, valamint az e fenyegetésekkel szembeni ellentevékenység rendszerének korszerűsítését is;
- az Oroszországi Föderáció információs biztonságának biztosítását szolgáló föderációs célprogramok kidolgozása;
- az Oroszországi Föderáció információs biztonságának biztosítását szolgáló rendszerek és eszközök hatékonyságának értékelésével kapcsolatos kritériumok és módszerek kidolgozása;
- az Oroszországi Föderáció információs biztonságának biztosítását szolgáló normatív jogi bázis korszerűsítése, beleértve az állampolgárok információhoz jutásával és az információhoz való hozzáférésével kapcsolatos jogainak realizálási mechanizmusát, az állam és a tömegtájékoztató eszközök együttműködését érintő jogi normák realizálásának formáit és módszereit;
- a föderációs államhatalmi szervek, az Oroszországi Föderáció szubjektumai, államhatalmi szervei, a helyi önkormányzati szervek tisztségviselői, a jogi személyek és állampolgárok az információs biztonság követelményeinek betartásában viselt felelősségének meghatározása;
- a föderációs államhatalmi szervek, az Oroszországi Föderáció szubjektumai, államhatalmi szervei, a vállalatok, intézmények és szervezetek tevékenységének koordinálása – tulajdonformától függetlenül – az Oroszországi Föderáció információs biztonságának biztosítása területén;
- az Oroszországi Föderáció információs biztonsága biztosítása tudományos-technikai alapjainak fejlesztése a mai geopolitikai helyzet, Oroszország politikai és társadalmi-gazdasági fejlődése és az „információs fegyver" alkalmazásának reális veszélye figyelembevételével;
- Oroszország állami információs politikája formálási és realizálási mechanizmusainak kidolgozása és létrehozása;
- az állami televíziós és rádiós műsorszóró szervezetek, más állami tömegtájékoztató eszközök információs politikájának formálásában való állami részvétel hatékonyságának fokozásával kapcsolatos módszerek kidolgozása;
- az Oroszországi Föderáció technológiai függetlenségének biztosítása az informatika, a telekommunikáció és a híradás legfontosabb, az állam biztonságát

meghatározó területein, különösen a fegyverzet és a haditechnikai eszközök működését biztosító számítógépes technika területén;
- a korszerű információvédelmi, illetve információs technológiák biztonságának biztosítását szolgáló, mindenekelőtt a csapatvezetési és fegyverzetirányítási rendszerekben, a környezeti szempontból veszélyes és gazdaságilag fontos termelési ágakban alkalmazott módszerek és eszközök megteremtése;
- az információvédelem állami rendszerének és az államtitok védelmi rendszereinek fejlesztése és korszerűsítése;
- a békeidőszakban, a rendkívüli helyzetekben és a háború időszakában megvalósuló állami irányítás korszerű, védett technológiai alapjainak létrehozása és fejlesztése;
- a nemzetközi és külföldi szervekkel és szervezetekkel való együttműködés szélesítése a nemzetközi telekommunikációs és híradó rendszerek segítségével továbbított információ biztonságának biztosításával kapcsolatos tudományos-technikai és jogi kérdések megoldása során;
- az orosz információs infrastruktúra aktív fejlesztését, Oroszország részvételét biztosító feltételek megteremtése a globális információs hálók és rendszerek létrehozásának és felhasználásának folyamataiban;
- az egységes szakember-felkészítési rendszer létrehozása az információs biztonság és az információs technológiák területén.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Oroszország nemzeti biztonsági koncepciója és katonai doktrínája (2000). *Új Honvédségi Szemle,* 54(5).

TÖMÖSVÁRY Zsigmond (2001): Az Oroszországi Föderáció Információs Biztonsági Doktrínája I. *Új Honvédségi Szemle,* 55(4), 24–35.